

Hav- og Luftgruppens arbejdsprogram – må højst fylde 5 sider

1. Sammenfatning af arbejdsprogrammet

Må højst fylde ½ side og skal bruges til orientering af EK-M om gruppens vigtigste arbejdsopgaver i det kommende år, særligt nye initiativer fremhæves (nordisk, nærområdet, EU/EØS og øvrigt internationalt). Hvilke faglige områder er prioriteret i årets arbejdsprogram. Hvilke aktiviteter er sat i gang for at opfylde MHP's forventede resultat.

Fremhævelse af de vigtige samarbejdsprojekter og informations fremstød.

Hav- og Luftgruppens vigtigste arbejdsopgave er at støtte framtagningen av gemensamt nordiskt underlag till det arbetet inom de internationella konventionerna (UNECE-Luftkonventionen, de marina konventionerna OSPAR och HELCOM) samt till policyarbetet inom EU gällande såväl havs- som luftföroreningsfrågor. Målet är att skapa ett skydd av människors hälsa och känsliga ekosystem i Norden, Arktis och det nordiska närområdet. Utifrån vetenskapligt välunderbyggda utredningar och utveckling av åtgärdsinriktade modeller, ska gruppen skapa ett tillförlitligt och trovärdigt underlag för Nordens agerande i det internationella åtgärdsarbetet.

Gruppens planering för 2004 omfattar projekt som rör gränsöverskridande luftföroreningar, marin eutrofiering samt miljögifter i luft och hav. För luftföroreningar prioriteras särskilt partikelprojekt. Marin eutrofiering, som varit gruppens stora satsning under flera år kommer att utvärderas under 2004. Flera projekt under året rör implementeringen av EUs Vattendirektiv. Ett fåtal projekt rör metaller och miljögifter; kvicksilver i fisk, som ett underlag inför en EU-startegi för kvicksilver och en studie av miljögiftsförekomsten i sjöfåglar i Arktis och övriga Norden, som ett underlag för att bedöma spridningsvägar för miljögifter in i näringskedjan.

Bland nya initiativ under 2004 kan nämnas stöd till:

- Karteringen av baskatjondeposition i Europa, som ett underlag för dynamisk modellering av återhämtning av försurade ekosystem.
- de nordiska myndigheternas harmoniseringsarbete beträffande emissionsinventeringar med syfte att höja kvaliteten i beräknade utsläppsdata.
- utarbetandet av en kostnadseffektiv strategi för att reducera ammoniakavgången från jordbruk.
- Undersökningar av löst organiskt material och dess roll för transport och omsättning av kväveföreningar i havet. Resultaten ska ge underlag till modellutvecklingen för eutrofiering.
- fastställande av referensförhållanden för näringsämnen i Östersjöns kustområden utifrån sedimentstudier, som ett underlag för EUs Vattendirektiv.

De föreslagna projekten rimmar väl med de nordiska miljöstrategierna, såväl med MHPs överordnade mål som med de mer specifika målen.

Gruppens arbete vilar huvudsakligen på två av tre pelare, Norden och Europa. Flera projekt har dock kopplingar till närområdesproblemen och ett potentiellt projekt rör närområdet.

2. Opfyldelse af MHP's mål, aktiviteter og forventet resultat

De projekter som er sat i gang for at opfylde miljøhandlingsprogrammets mål og forventede resultat fokuseres konkret her. Det opsummeres kort hvilke mål og forventede resultater der mangler at blive opfyldt.

De projekt som gruppen initierat syftar alla till att ta fram underlag för att fylla miljöhandlingsprogrammets mål. Främst har arbetet med luftföroreningar handlat om att minska omfattningen av gränsöverskridande luftföroreningar, och till att stödja framtagningen av underlag inför revisionen av Göteborgsprotokollet, EUs försurnings- och oxidantstrategier samt EUs luftkvalitets- och utsläppsdirektiv (CAFÉ arbetet). Partikelprojektet bedöms ge underlag för att förbättra mätstrategierna för partiklar i Norden och Europa. Vidare ska satsningen öka kunskapen om partiklars storleksfördelning och sammansättning som ett underlag för den fortsatta modelleringen av långdistanstransport av partiklar inom EU-CAFÉ och UNECE-LRTAP. De övriga luftföroreningsprojekten bedöms ge ett förbättrat underlag för kostnadseffektiva strategier rörande ammoniakavgång i lantbruket, ett harmoniserat nordiskt underlag för förbättrade och homogeniserade emissionsinventeringar, samt ett underlag om baskatjondepositionen i det fortsatta arbetet med strategier mot försurning.

Gruppens marina arbete har i stor utsträckning syftat till underlag för kostnadseffektiva åtgärder mot eutrofiering av haven, samt till att stödja implementeringen av EUs Vattendirektiv i de nordiska länderna. Den marina eutrofieringen är en av Nordens viktigaste föroreningsfrågor och gruppen har ägnat mycket energi åt. **HÄR BEHÖVS YTTERLIGARE EN MENING!**

Vidare har gruppens arbete syftat till att öka kunskapen om miljöfarliga ämnen och dess effekter i såväl land- som havsmiljön som ett underlag för vidare strategier. Det arbete som utförts hittills under 2001-2003 och det som planeras utföras under 2004 beräknas kunna uppfylla huvuddelen av de mål som Miljöhandlingsplanen ställt upp både för luft- och havsföroreningar.

Kan vi nämna något mål som vi inte kommer att nå???

3. Gruppens konkreta aktiviteter som skal forelægges EK-M og MR-M

Eventuelle opdrag fra EK-M/MR-M rapporteres med mål, aktiviteter og forventede resultater. Hvilke projekter/aktiviteter/handlingsprogrammer planlægges forelagt EK-M og MR-M.

SVERKER KOLLA SÄRSKILT DETTA!

Gruppen har fått i uppdrag från miljöministrarna att se över vilka behov som föreligger vad gäller att öka kunskapen rörande effekter av oljeutsläpp i den ekologiskt känsliga miljön i Östersjön samt hur olyckor med oljespill kan undvikas. Gruppen har vid sina diskussioner funnit att samma farhågor för allvarliga skador föreligger i känslig arktisk miljö som i Östersjön. I de aktiviteter som gruppen planerar genomföra kommer därför experter även från Norge och de västnordiska länderna att delta. Gruppens planer kommer att presenteras för miljöministrarna vid deras möte i oktober.

Ett av projekten under 2004 kommer att sammanställa ekologiska effekter av oljespill i olika havekosystem.

4. Gruppens konkreta indspil til internationale forhandlinger

Listning af projekter og aktiviteter hvis konkrete resultater skal bruges ved internationale forhandlinger/møder, EU og EEA ekspertgrupper ol. De forventede resultater af aktiviteterne beskrives konkret.

Ett antal projekt planeras utföras under 2004. En lista över dessa återfinns i bilaga 1.

Följande projekt avses ge underlag till en revision av Göteborgsprotokollet och EUs försurnings- och oxidantstrategi: FOX1, FOX2, FOX10, FOX14. Inför EUs CAFÉ-arbete kommer resultat från FOX3, FOX5, och FOX6+13 att kunna utnyttjas.

Följande projekt avses ge underlag i modelleringen av marin eutrofiering: NUT1, NUT2, NUT3. I ett nästa

skede kommer detta att kunna ligga till grund för utarbetande och/eller bedömning av storskaliga marina strategier inom OSPAR och HELCOM.

MET1 kommer att ge underlag som kan utgöra underlag i kommande EU-startegi för utfasning av kvicksilver i viss industriell användning.

POP3 kan ge underlag till

KOMMER NI PÅ NÅGRA KONKRETA INSPEL??

(Implementeringen av EUs Vattendirektiv i de nordiska länderna stöttas av NUT6, NUT9, NUT10 samt POP4.)

5. Informationsvirksomhed

Informationsprojekter og aktiviteter beskrives kort, og der lægges vægt på: Hvorfor. Hvad, hvem, og hvordan? Er der tale om publikationer, pjecer, hjemmesider, work shops, seminarer, artikler, Kronikker, pressemeddelelser ol.? Er det rettet mod Norden, Nærområdet eller EU/EØS?

Under 2004 planeras följande informationsaktiviteter:

Broschyr

I början av 2004 ska föreligga en broschyr som beskriver Hav- och Luftgruppens verksamhet under de senaste åren. Broschyren användas för att sprida information om gruppens aktiviteter och resultat till nordiska miljömyndigheter, nordiska politiker, miljöforskare samt en intresserad allmänhet.

Informationsskrift

Gruppen stöder framtagandet av en skrift om nordiska hav, dess känslighet och miljösituation. Skriften ska delas ut till nordisk skolungdom.

Workshops

Gruppen planerar tre internationella workshops under 2003/2004.

- En vänder sig till förhandlare och experter på luftkvalitet och effekter av långdistanstransporterade föroreningar. Syftet med denna är att ta fram underlag för europeiska luftvårdstrategier inför revisionen av UNECEs Göteborgsprotokoll samt EUs luftkvalitets- och takdirektiv.
- En workshop syftar till att samla europeisk expertis på baskatjondeposition som ett led i den kartering som behöver utföras inför dynamisk modellering av återhämtning av försurade ekosystem i samband med revisionen av Göteborgsprotokollet.
- Den tredje workshopen syftar till att utvärdera de ansatser som görs i den modell som utarbetats som ett led i framtagandet av kostnadseffektiva åtgärdsstrategier mot marin eutrofiering. Den vänder sig till nordiska experter på eutrofiering och beslutsfattare.

Hemsida

Gruppens hemsida innehåller en lista av alla de rapporter som kommit fram inom ramen för gruppens arbete. Källhänvisningar ges till tryckta rapporter och publikationer. Många rapporter finns tillgängliga som pdf-filer, och kommer att vara nerladdningsbar från hemsidan. På hemsidan finns också gruppens prioriteringar och arbetsprogram, samt övrig information om gruppen.

6. Samarbejde med andre grupper og sektorer

Samarbejdsprojekter beskrives og der fokuseres på forventningerne om resultatet, hvad bliver bedre og hvad er problemerne med samarbejdet.

Hav- och Luftgruppen samarbetar under 2004 med NMD-gruppen om två projekt. Dessa markeras i projektlistan, bilaga 1.

Det ena projektet stöder implementeringen av vattendirektivet i de nordiska ländernas kustområden. Projektets syfte är att utveckla och testa en metodik för att klassificera vattenkvalitet utifrån lämpliga indikatorer.

Det andra projektet innefattar en jämförande värdering av persistenta organiska ämnen och deras nedbrytningsprodukter i sjöfågel i Västnorden och egentliga Östersjön.

7. Projektkatalog

Der henvises til det samlede projektkatalog på hjemmesiden, hvor projekterne beskrives med følgende information: (Alene denne tekst skal medtages i arbejdsprogrammet og IKKE information om hvert enkelt projekt)

Projektlista redovisas i bilaga 1. Listan kommer när slutgiltiga beslut fattats om verksamheten 2004 att resultera i en projektkatalog på hemsidan. Eftersom gruppens aktiviteter under 2004 innefattar många projekt, begränsar vi informationen i nuläget till delar av de aspekter som kommer att tas upp i projektkatalogen.

- *Projektets navn*
- *Kontaktpersoner*
- *Løbetid*
- *Deltagende lande*
- *Arbejdsgruppe*
- *Projektgruppe*
- *Kobling til det nordiske miljøhandlingsprogram, formål og forventet resultat*
- *Kobling til strategien for bæredygtighed udvikling*
- *Kort beskrivelse*
- *Formidlingsforslag*
- *Samarbejdsrelationer, andre arbejdsgrupper og sektorer*
- *Søgeord*

8. Hav- og luftgruppens sammensætning

Beskrivelse af gruppens sammensætning og evt. undergrupper. Der henvises til hjemmesiden vedr. gruppens mandat.

Gruppens ordförande 2003 och 2004 är Anne-Beate Tangen från Norsk Miljöverndepartement.

Övriga medlemmar är:

Luftrepresentanter

Christian Lange Fogh, Miljøstyrelsen
Lars Moseholm, Danmarks Miljøundersøgelser
Alec Estlander, SYKE, Finland

Tina Kreutzmann-Pedersen, Grönlands Hjemmestyrelse

Eli Marie Åsen, Miljøverndepartementet Norge
Lars Lindau Naturvårdsverket Sverige

Marina representanter

Jesper Andersen, Danmarks Miljøundersøgelser
Maija Pietarinen, Finlands Miljöministerium
Maria Gunnleivsdóttir Hansen, Miljö- og
Levnedsmiddelstyrelsen, Färöarna
Andreas Vedel, Grönlands Hjemmestyre
Stefan Einarsson, Umhverfisstofnun, Island
Per-Erik Iversen Statens Forurensningstilsyn
Sverker Evans Naturvårdsverket, Sverige

Hav- och Luftgruppen har en Expertgrupp som ger vetenskapligt stöd vad gäller såväl ansökningarnas kvalitet och relevans och som följer upp projektens framdrift och rapportering. Ordförande i Expertgruppen är Øystein Hov, Det Norske Meteorologisk Institutt.

9. Budget for arbejdsprogram

Skema med samlet budget opstilles for gruppens samlede aktiviteter herunder budgetforslag for det pågældende år

(2004) samt forventet budgetforslag for det efterfølgende år (2005)

Skemaet skal indeholde samtlige projekter med angivelse af navn samt tidsperiode for projektet. Såfremt sekretariatet har anmodet om flere budgetforslag, kan dette indikeres gennem at markere hvilke projekter som vedrører prioritet 2. opstilles med et totalbudget fordelt på de 3 søjler i forhold til hvert enkelt budget

Dette kan gøres ved at markere ud fra hvert projekt, hvilken søjle projektet relaterer sig til – det er muligt at dele et projekt mellem flere søjler gennem at opgive ex. 35% EU/ 65% Norden.

opstilles med et budget for sekretariatets omkostninger fordelt på løn, administrative omkostninger samt rejseomkostninge. Det skal være muligt at læse, hvorledes sekretariatsomkostningerne forventes at fordele sig oplyses om forventede samlede rejseomkostningerne for projekt/under/netværksgrupper

Det skal være muligt at læse, hvor mange penge, der samlet anvendes i arbejdsgruppen på rejseomkostninger

9. Budget för arbetsprogrammet under 2004

Tabell över gruppens samlade budget under 2004 och förväntad budget för de projekt som kan fortsätta under 2005. I tabellen anges också de olika projektens fördelning på olika pelare. Förslaget baseras på en budget om 5.2 milj. DKK. Två scenarier föreslås, beroende på om projekt NUT3 stöds med närområdesmedel eller ej.

Proj nr	Projektledare	Scenarior I	Scenarior II	Tidsperiod	% Nord.	% Euro.	% När.	Progn. 2005	Kommentar
FOX 1	Lövblad	295	300	2004-05		100		300	
FOX 2	Saarinen	200	200	2004-05	100			150	
FOX 3	Viisanen	150	150	2003-05	50	50		150	
FOX 5	Ferm	200	200	2004	50	50			
FOX 6+13	Berkowicz/ Hansson	600	600	2004-06	50	50		600	
FOX 10	Hutchings	245	250	2004-05	50	50		300	
FOX 14	Grennfelt	150	175	2004		100			
NUT 1	Tranvik	295	300	2004-06	100			300	
NUT 2	Skogen	250	275	2004	100				Kommer att resultera i en fortsättning
NUT 3	Ekholm	150	0	2004-06	50		50		
NUT 6	Kjerulf Petersen	400	450	2002-04	50	50			EUs vattendir.
NUT 9	Andrén	300	300	2004-06	100			300	
NUT 10	Carstensson	200	200	2004-06	50	50		200	EUs vattendir. Samarb. NMD
MET 1	Munthe	345	350	2003-04	50	50		?	
POP 3	Svavarsson	100	100	2004-06	100			100	Samarb. NMD
POP 4	Pedersen	345	350	2003-04	50	50		?	EUs vattendir
OLJA	Fejes	200	200	2004	100			200	.
Sekretariat		550	550					500	
Expert-gr. resor		75	100					100	
K-hamns avt. sekr.		150	150					150	
SUMMA		5200	5200		2937.5-3125	1887.5-1975	0-75		

Resekostnader och omkostnader

Arbetsgruppen betalar själva sina resor, medel avsätts för Expertgruppens resor. Sekretariatets resekostnader betals via sekretariatsbudgeten. Resekostnaderna för två möten per år med Hav- och Luftgruppen och ett

möte med Expertgruppen, samt ett eller två sekretariatsmöten per år uppgår till mellan 35000 och 50000 DKK under ett år beroende på var mötena hålls. Sekretariatet beräknas inte ha några övriga omkostnader.

Bilaga 1 Lista över de aktiviteter som planeras av Hav- och Luftgruppen under 2004.
 Lista kommer att utgöra underlag för den framtida projektkatalogen.
 Projekten kopplar till MHPs olika punkter:
 ÖM=övergripande mål SM= specifikt mål
 AKT= Aktivitet FR=förväntade resultat

Proj nr	Projektledare	Projekt	Kort beskrivning	Koppling till MHP
FOX 1	Lövblad	Baskatjondeposition i Europa	Projektet ska ta fram ett första underlag för att beskriva baskatjondepositionen över Europa inför beräkningar av ekosystemens återhämtning från försurning	SM 1.1.2 AKT 1.2.1 och 1.2.3 FR 1.3.1, 1.3.3
FOX 2	Saarinen	Review, improvement and harmonisation of the Nordic air emission Inventories	Projektet ska stödja de nordiska länderna i deras arbete med emissionsinventeringar och öka jämförbarhet och kvalitet	SM 1.1.1 AKT 1.2.1 FR 1.3.1
FOX 3	Viisanen	Harmonisation of the work on particulate matter in the Nordic countries and adjacent areas	Projektet samlar nordisk kompetens för att utveckla kostnadseffektiva mätstrategier för övervakning av EUs partikeldirektiv	SM 1.1.2, 1.1.3 AKT 1.2.1 FR 1.3.1
FOX 5	Ferm	Test of filterpack combined with a PM10 inlet	Projektet syftar till att förbättra de partikelmätningar som görs bl.a. inom EMEP genom att införa en mer specifik provtagningsfraktion.	SM 1.1.2, 1.1.3 AKT 1.2.1 FR 1.3.1
FOX 6+13	Berkowicz /Hansson	Particle number and mass concentrations, organic and elemental carbon in particles.	Projektet syftar till att öka kunskapen om partiklar i luft, storleksfördelning och sammansättning för att förbättra modellberäkningar och källbidragstudier	SM 1.1.2, 1.1.3 AKT 1.2.1 FR 1.3.1
FOX 10	Hutchings	Modelling ammonia emissions in Eulerian regional models and cost-effective abatement strategies	Projektet ska ta fram underlag för att beskriva ammoniakavgången från jordbruk i syfte att bättre förstå åtgärdsalternativ och åtgärdsstrategier	SM 1.1.1, 1.1.2 AKT 1.2.1, 1.2.2, 1.2.3 FR 1.3.1, 1.3.2, 1.3.3.
FOX 14	Grennfelt	Workshop Saltsjö-baden II	Workshop ska utgöra en uppföljning av den workshop som hölls 2002 för att fastställa ramarna för Europeiska åtgärdsstrategier för långdistanstransporterad luftförorening inom UNECE och EU.	SM 1.1.2 AKT 1.2.1, 1.2.2 FR 1.3.1
NUT 1	Tranvik	Dissolved organic nitrogen as a key nutrient for marine plankton	Projektet ska studera vilken roll löst organiskt material har för transport och omsättning av kväve i Östersjön, och hur det påverkar den biologiska tillgängligheten för kvävet.	SM 3.1.1, 3.1.2, 3.1.3 AKT 3.2.2, 3.2.3 FR 3.3.4
NUT 2	Skogen	Marine environmental modelling initiative towards management needs	Projektet omfattar en utvärdering av hittills utfört arbete med marin eutrofieringsmodellering, vilka luckor som föreligger och hur man bör gå vidare för slutförande av arbetet.	SM 3.1.1, 3.1.2, 3.1.3 AKT 3.2.2, 3.2.3 FR 3.3.4

NUT 3	Ekholm	Cost-effective reduction of a nutrient load to the Baltic Sea Sub-basin combining economics and ecology	Inom projektet ska biologisk-kemisk och socio-ekonomisk expertis tillsammans utarbeta underlag för en vetenskapligt sund och ekonomiskt rimlig åtgärdsstrategi för eutrofieringen i Östersjön	SM 3.1.1, 3.1.2, 3.1.3 AKT 3.2.1 3.2.2, 3.2.3 FR 3.3.4
NUT 6	Kjerulf Petersen	Reference conditions and typologies for aquatic vegetation and macrozoobenthos in the Skagerrak and Kattegat (RETRO)	Projektet ska testa metodik att definiera och karaktärisera ekosystemen i haven som en grund för fortsatt arbete med att fastställa miljö-kvalitetskriterier för det öppna havet för implementering av WFD.	SM 3.1.1, 3.1.2, 3.1.3 AKT 3.2.2, 3.2.3 FR 3.3.4
NUT 9	Andrén	Defining reference conditions for coastal areas in the Baltic Sea for the WFD (DEFINE)	Projektet ska definiera referensförhållanden för näringssituationen i Östersjöns kustområden inför implementering av WFD, baserat på studier av diatomer i sedimenten.	SM 3.1.1, 3.1.2, 3.1.3 AKT 3.2.2, 3.2.3 FR 3.3.4
NUT 10	Carstensson	Estuarine Quality classes for WFD (EQUAL)	Inom projektet ska utvecklas och testas en metodik för att bestämma kvalitetsklasser i relation till WFD. I arbete ska olika lämpliga indikatorer beskrivas och analyseras i relation till meteorologiska och fysikaliska parametrar. Projektet är ett samarbete med NMD	SM 3.1.1, 3.1.2, 3.1.3 AKT 3.2.2, 3.2.3 FR 3.3.4
MET 1	Munthe	Mapping mercury levels in Nordic lake ecosystems	Syftet är att utarbeta en gemensam nordisk grund för fortsatt arbete med internationella strategier för kvicksilver. De nordiska länderna inklusive Arktis påverkas av utsläppen i Europa och globalt. Åtgärder kräver därför storskaliga strategier. Arbetet kommer bl.a. att resultera i kartor över kvicksilverhalt i fisk.	SM 7.1.2, 7.1.3 AKT 7.2.7 FR 7.3.8
POP 3	Svavarsson	A comparative assessment of POPs and their metabolites, with emph. on non-traditional contaminants in West-Nordic and Baltic proper environments (CAPNE)	Projektet ska värdera miljösituationen avs. förekomst av miljögifter i västnordiska havsområden och i Östersjön utifrån analys av biomarkörer i form av olika sjöfågelarter som en bas för riskvärdering för POPs och deras nedbrytningsprodukter. Samarbete med NMD	SM 3.1.1 AKT 7.2.1 FR 3.3.1, 7.3.2
POP 4	Pedersen	Assessment and classification of the chemical conditions of contaminants in the Baltic and Kattegat	Projektet har som mål att utveckla och testmetoder för att värdera och klassificera miljögifters kemiska tillstånd i haven utifrån befintliga mätdata. Arbetet ska resultera i en gemensam nordisk förståelse för fastställande av kriterier i kustnära områden och öppet hav	SM 3.1.1 AKT 3.2.3, 7.2.1 FR 3.3.1
OLJA	Fejes	Kartläggning av de ekologiska effekterna av oljespill på kort och lång sikt i Östersjön, Västerhavet och Nordostatlanten	Projektet ska sammanställa befintligt underlag över ekologiska effekter av oljespill på kort och lång sikt i de havsområden som omger Norden.	SM 3.1.1, 3.1.4 AKT 3.2.3, 3.3.4